

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Commissie Brinckman – 7 oktober 2020

Gecentraliseerde toetsen in het Vlaamse onderwijs

Waarom gecentraliseerde toetsen in Vlaanderen?

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

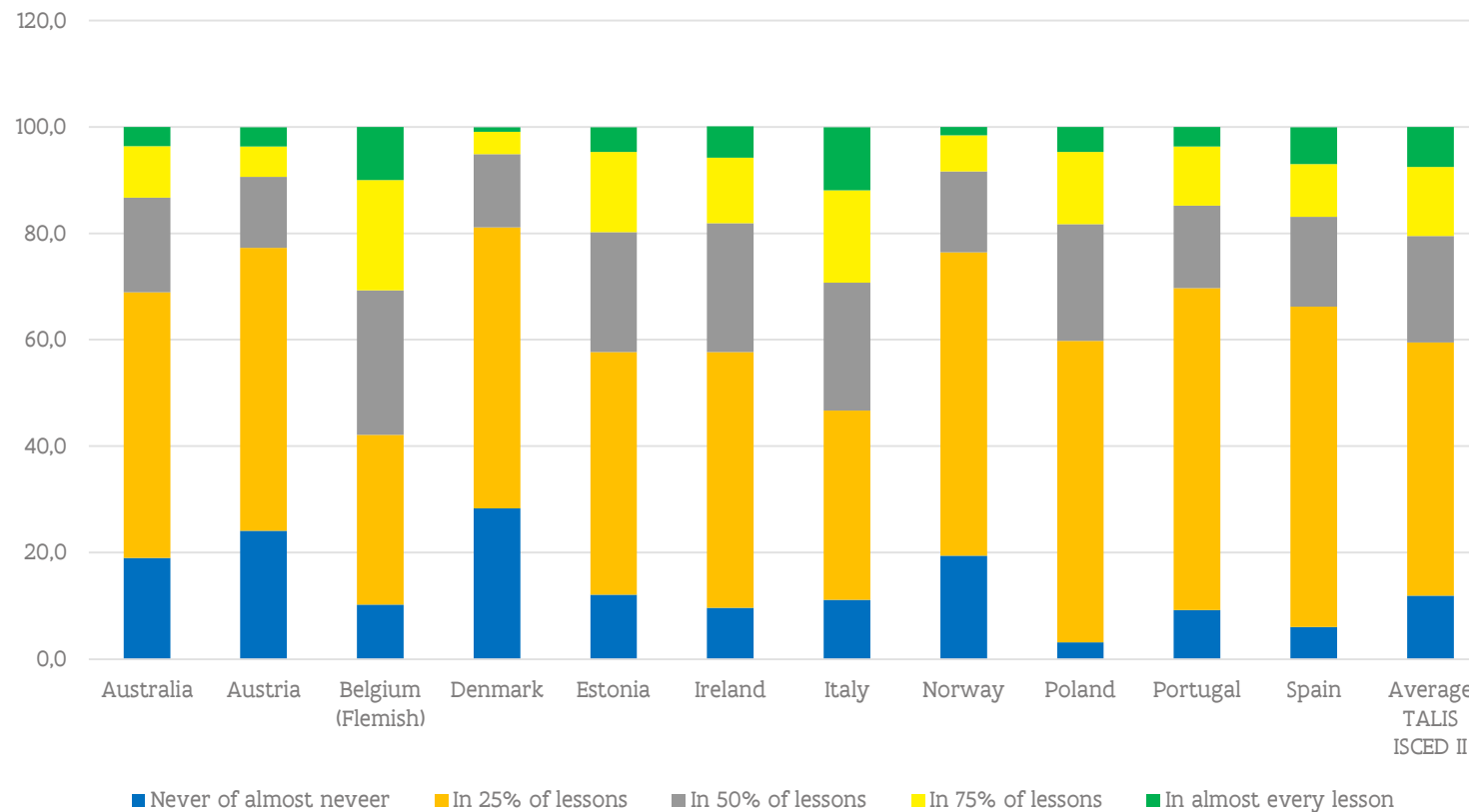
BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

De beleidsnota

Ik volg de kwaliteit van ons onderwijs op via gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven en hou zo de vinger aan de pols. Op die manier breng ik de leerwinst van jongeren in kaart en krijgen we zicht op de scores van elk kind. Deze instrumenten meten zowel de mate dat de leerlingen de eindtermen bereiken, de leerwinst van individuele leerlingen als de leerwinst op schoolniveau. We bekijken dit ook in internationaal verband. Ik vraag aan een onafhankelijke instantie om deze kwaliteitsinstrumenten te ontwikkelen, dit met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers. De proeven zijn per definitie net- en koepeloverschrijdend en focussen in eerste instantie op Nederlands (begrijpend lezen, schrijven, grammatica) en wiskunde. Alle scholen nemen de proeven af bij alle leerlingen op twee momenten in het lager onderwijs en aan het einde van de eerste en de derde graad van het secundair onderwijs. Op termijn vervangen deze meetinstrumenten de bestaande proeven. De resultaten koppel ik op leerling- en schoolniveau terug aan de scholen en stel ik op individueel niveau, maar geanonimiseerd ter beschikking aan de overheid, de onderwijsinspectie, de onderwijsverstrekkers en onderzoekers. Ook voor de toelatingsproeven en andere proeven koppel ik op deze manier terug naar de secundaire scholen. Het is absoluut niet mijn bedoeling om een rangschikking van scholen op te stellen, wel om de leerwinst te vergroten. Aan de hand van de resultaten van de net- en koepeloverschrijdende proeven, dient er bijgestuurd te worden waar nodig. Scholen waarvan de leerlingen significant minder leerwinst genereren op deze gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven, moeten in een vrij te kiezen begeleidingstraject stappen met als doel de kwaliteit van hun onderwijs te verhogen.

Vlaanderen, waar veel getoetst wordt

Hoeveel keer nemen leerkrachten een toets af in hun doelklas?

Bron: TALIS 2008

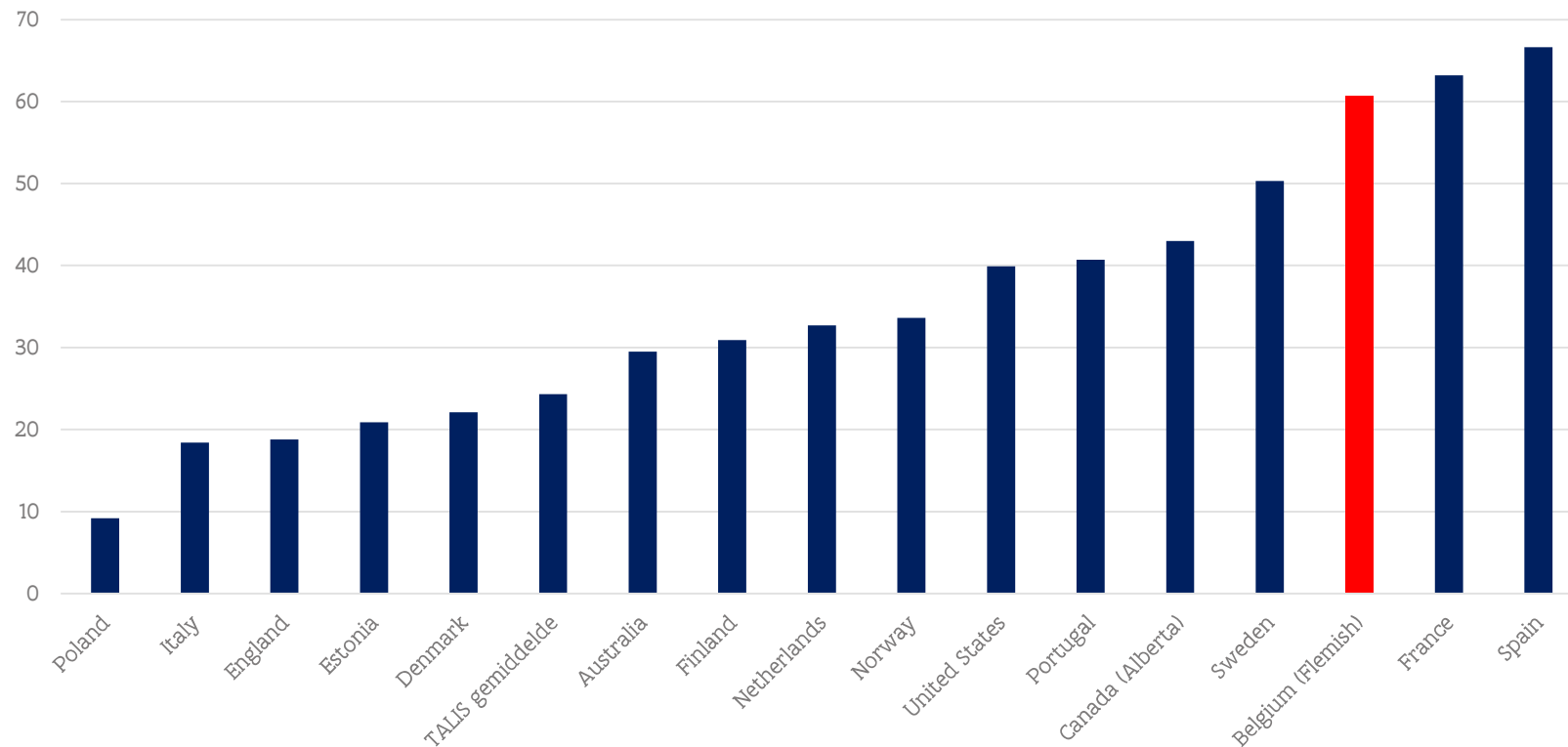

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Vlaanderen, waar weinig gestandaardiseerd getoetst wordt

Aandeel leraren dat aangeeft nooit gestandaardiseerde toetsen te gebruiken

Bron: TALIS 2008

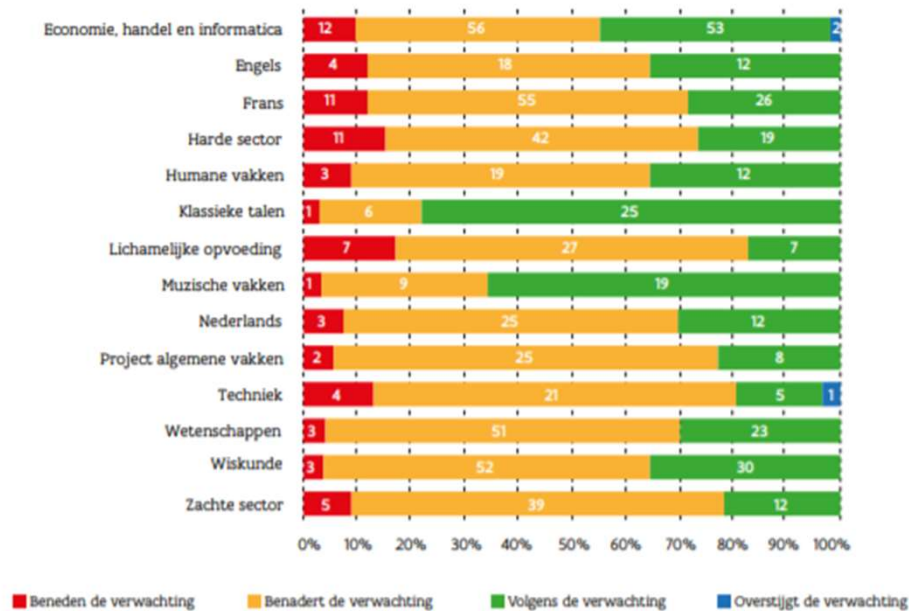

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Vlaanderen, waar we niet altijd zo goed zijn in het evalueren van leerlingen

Leerlingenevaluatie

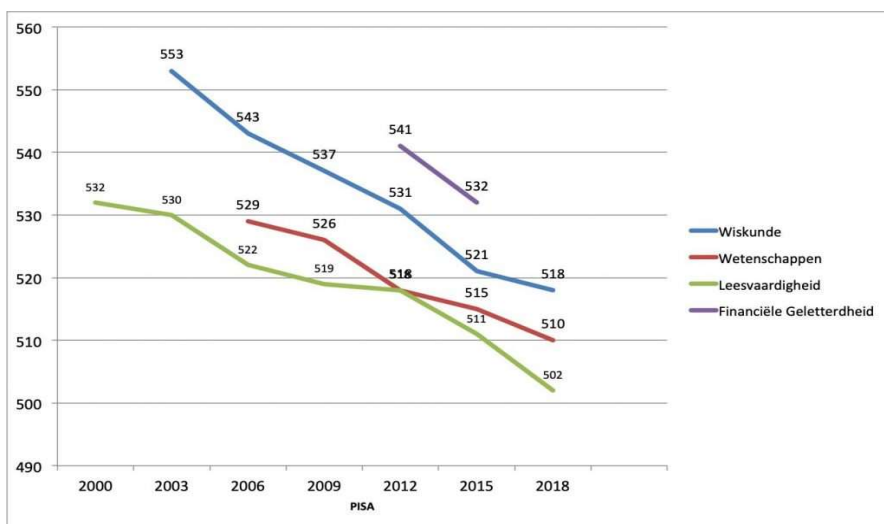
Bron: Onderwijspiegel 2020 –
 leerlingenevaluatie SO

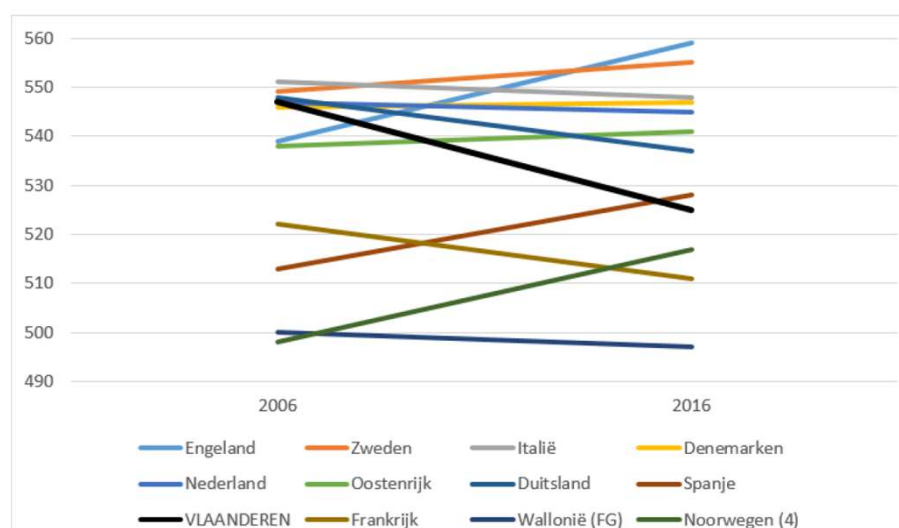
Vlaanderen
 is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
 ONDERWIJS & VORMING

Vlaanderen waar we ons toch al tijdje zorgen maken over de onderwijskwaliteit

PISA 2000 - 2018

PIRLS 2006 -2016

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Enkele belangrijke uitgangspunten

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Doelstellingen gecentraliseerde toetsen

- Primaire doelstelling: de **kwaliteit** van het Vlaamse onderwijs verhogen

- Onderliggende doelstellingen
  - × **Kennis en informatie** aanreiken aan leerlingen, leerkrachten, scholen, begeleidingsdiensten, inspectie en overheid over
    - mate dat leerlingen **de eindtermen bereiken**
    - **leerwinst** die leerlingen boeken tussen verschillende meetmomenten
  - × Achteruitgang van de onderwijskwaliteit sneller **detecteren** zodat er sneller kan ingegrepen worden
  - × Scholen die zwak presteren sneller detecteren en in een **begeleidingstraject** steken

6 sporen richting gecentraliseerde toetsen

1. Haalbaarheidsstudie
2. Oprichting universitair Steunpunt Toetsontwikkeling
3. Aanpassing van de regelgeving
4. Aanbesteding van een digitaal toets- en feedbackplatform
5. Communicatie
6. Professionalisering en ondersteuning van leerkrachten, schoolleiders en schoolbesturen

'Evidence informed' aanpak

→ Vlaams beleidsgericht onderzoek

- × OBPWO-onderzoek naar scenario's voor leerwinstmeting (Vanhoof, e.a., 2013) en grootschalig competenties te toetsen (De Maeyer, e.a., 2013)
- × Onderzoek naar wenselijkheid en haalbaarheid van de invoering van centrale taaltoetsen (Colpin, e.a., 2006)

→ Internationaal vergelijkend onderzoek

- × Vlaamse deelname aan PISA, PIAAC, PIRLS, TIMSS, ICCS, ...

→ Vlaams peilingsonderzoek

→ Deelname aan OESO/CERI-projecten *Governing Complex Education Systems* en *Strategic Education Governance*

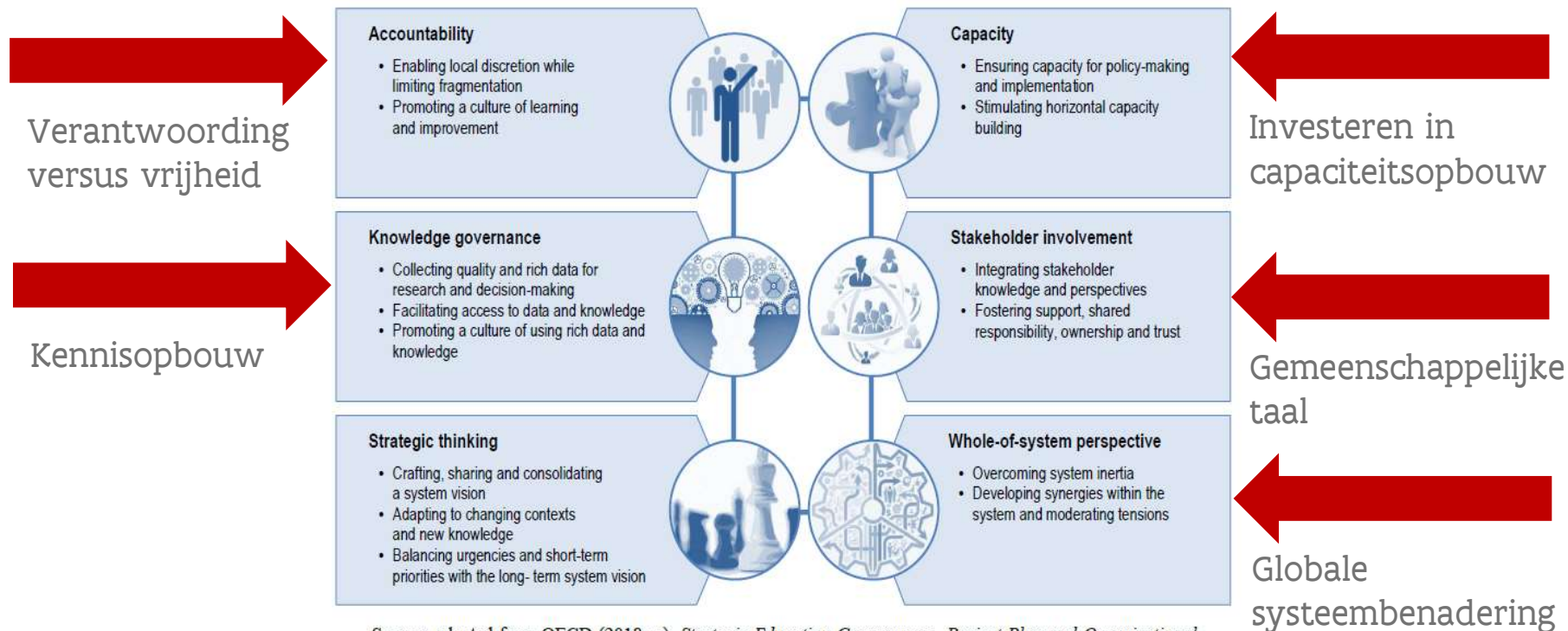
- × Publicaties rond governance in education
- × Learning Seminars (o.a. in Vlaanderen over 'trust and accountability' en in Denemarken over centrale toetsen als instrument voor verantwoording)
- × Toolkit rond governance (in ontwikkeling)

5 belangrijke kernboodschappen

Figure 2.1. SEG Organisational Framework

Source: adapted from OECD (2018^[12]), *Strategic Education Governance - Project Plan and Organisational Framework*, <http://www.oecd.org/education/cei/SEG-Project-Plan-org-framework.pdf>.

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Centrale toetsen in Denemarken

- door overheid ontwikkelde centrale toetsen i.f.v. kwaliteitszorg en verantwoording scholen
- hoogadaptieve toetsen van zeer goede kwaliteit
- rapportering op niveau leerling, klas, school en systeem

- perceptie: instrument voor controle, niet voor kwaliteit
- proeven meten onvoldoende einddoelen van Deense curriculum
- data worden nauwelijks gebruikt i.f.v. interne kwaliteitszorg
- probleem datageletterdheid en interpretatie resultaten adaptieve toetsen

3 'lessons learned' uit de Deense case

1. Ontwikkel en implementeer de toetsen samen met het onderwijsveld
2. Hanteer eenduidige, transparante en eerlijke doelstellingen
3. Denk goed na over wat we gaan testen en wat we met de resultaten gaan doen.

Welke leerlingen gaan we toetsen?

FOKKE & SUKKE
HEBBEN ALLE CIJFERS

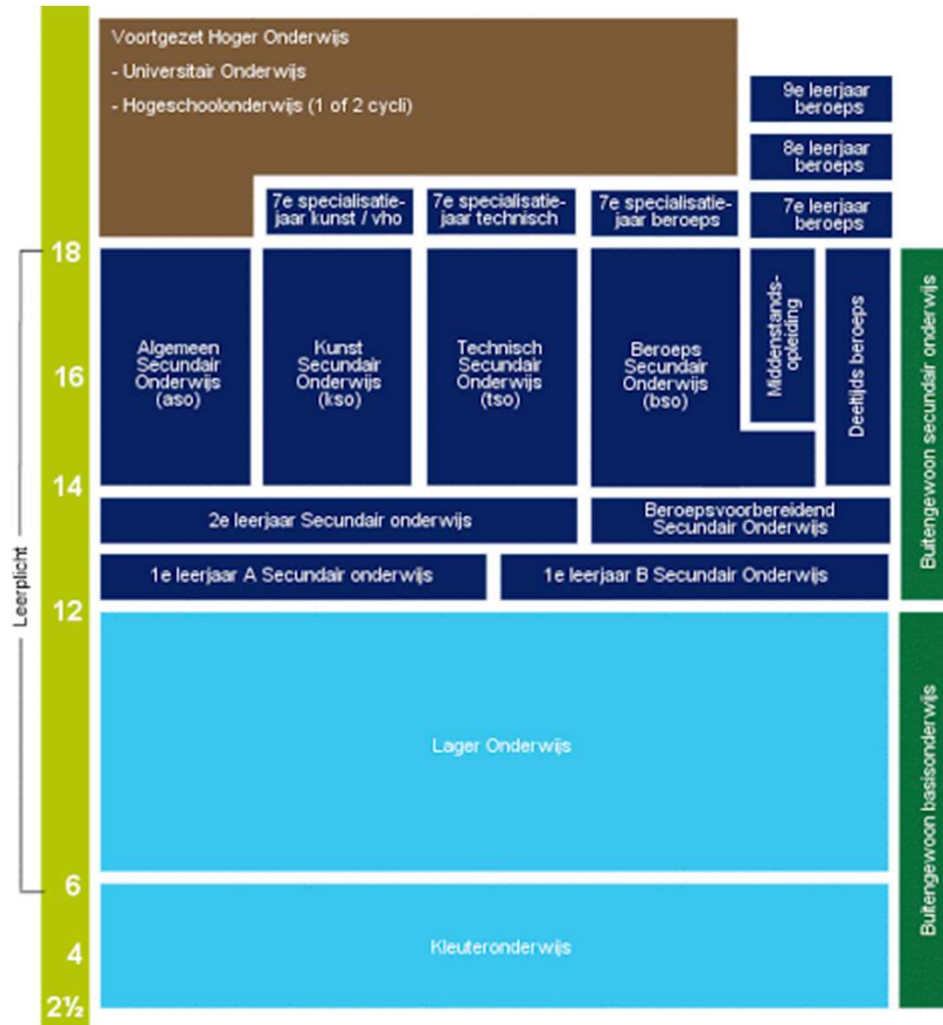

www.foksuk.nl

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

← Einde 3de graad SO

← Einde 1de graad SO

← Einde 6de leerjaar BaO

← Einde 4de leerjaar BaO

- 270,000 leerlingen
- Alle leerlingen
- Wie wordt vrijgesteld?
- Redelijke aanpassingen
- Huisonderwijs/Steineronderwijs

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Wat en hoe gaan we toetsen?

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

De toetsen zijn gestandaardiseerd

→ Wat bedoelen we met 'gestandaardiseerd'?

- & Inhoud van toets is voor alle leerlingen dezelfde
- & Toets wordt bij alle leerlingen en over alle scholen heen onder dezelfde omstandigheden afgenomen
- & De scoring en verwerking van de resultaten gebeurt op dezelfde manier
- & De scores worden op eenzelfde systematische manier berekend

Toets-ontwikkeling

- ✓ Centraal ontwikkelde toets door een universitair steunpunt
- ✓ Toets mag aangevuld worden met items van onderwijsverstrekkers
- ✓ Steunpunt bewaakt eindkwaliteit

Toetsafname

- ✓ Scholen nemen toetsen autonoom af binnen bepaalde grenzen (timing, omstandigheden, ...)
- ✓ Nagaan hoe negatieve effecten tegen te gaan (toetsfraude, lekken van items, ..)

Verwerking van de resultaten

- ✓ Geautomatiseerd via een digitaal toets- en feedbackrapport

Analyse van de data

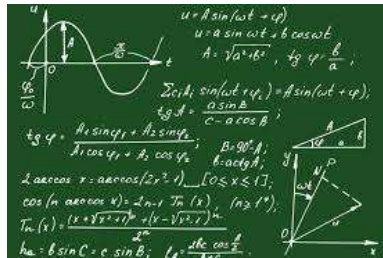
- ✓ Item Respons Theory of IRT-analyse
- ✓ Controle op leerlingen- en schoolkenmerken

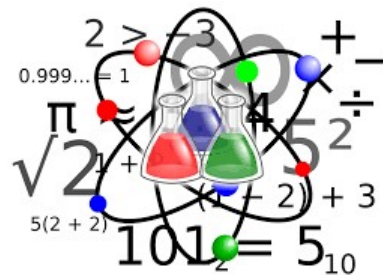

In welke leergebieden en vakken gaan we testen?

➤ We beginnen met:

➤ Later misschien ook:

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

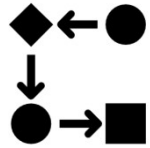
BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Welke onderwijsdoelen gaan we toetsen?

- Jaarlijks te toetsen
  - vaste kern aan eindtermen
  - + wisselende selectie aan eindtermen
- Nieuwe eindtermen
  - beschikbaar voor 1ste graad SO
  - beschikbaar voor basisonderwijs vanaf schooljaar 2023-2024
  - beschikbaar voor 3de graad SO vanaf 2025-2026
- Aandachtspunten
  - geen tussendoelen 4de leerjaar BaO
  - opbouw van eindtermen dezelfde i.f.v. leerwinstmeting?

(beperkt) adaptief en digitaal

➤ Toetsen met beperkte adaptiviteit

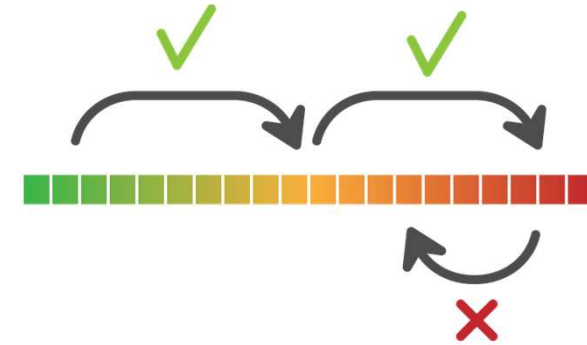

- Kostprijs
- Haalbaarheid
- Datageletterdheid

➤ Digitale afname toetsen

- Infrastructuur in scholen
- Technische problemen
- Test mode effect

En wat met de resultaten?

FOKKE & SUKKE
GAAN DE CONCURRENTIE AAN MET HET CITO

WIJ INTRODUCEREN EEN
NIEUWE TOETS, WAAR JE
VOOR MINDER GELD...

...EEN HÖGER CIJFER
VOOR HAALT!

RGVT

www.foksuk.nl

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

Aandachtspunten bij gebruik resultaten:

- × Niet zwart/wit: gebruik kan gaan van louter informatief tot onmiddellijk en directe gevolgen voor betrokkenen. En alle varianten er tussen.
- × Gevolgen voor school – leerkracht – leerling - systeem
- × Gebruik van data toelaten op alle niveaus: systeem, intermediaire organisaties, regio's en gemeenten, schoolbesturen, scholengemeenschappen, scholen, klassen, individuele leerlingen, ...
- × Transparantie, open communicatie en eerlijkheid over doelstellingen en gebruik
- × Hoe hoger **de stakes**, hoe meer risico op ongewenste neveneffecten
- × Resultaten beschikbaar op **individueel leerlingenniveau**
- × OESO (GCES en SEG):
  - evenwicht zoeken tussen trust en accountability
  - beter focussen op horizontale dan verticale verantwoording

Leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Resultaat wordt meegenomen in ruimere beoordeling ✓ Gebruik voor studie-oriëntering en – advies, niet voor studiebeslissingen 	Low stakes
Leerkrachten	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Resultaat is bron voor zelfreflectie ✓ Goed gecontextualiseerd is het bron voor kwaliteit van instructie ✓ !! Link resultaten met impact leerkracht is moeilijk 	Low stakes
Scholen	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bron van kennis voor interne kwaliteitszorg ✓ Maar, zwakke scholen moeten verplicht begeleidingstraject volgen ✓ Inspectie en PBD krijgen inzage in resultaten (controle) 	High stakes
Onderwijssysteem	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bron van kennis over kwaliteit van het onderwijs ✓ Instrument om zwakke scholen te detecteren 	/

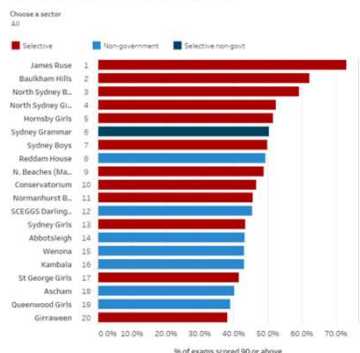
Hoe omgaan met de gegenereerde data?

- Grote impact op alle processen en ook grote kost
- Informatieveiligheid en privacywetgeving => groot risico
- Beheer en beslissingen bij de Vlaamse overheid
- Gebruiksvriendelijke ontsluiting van data op meerdere lagen
  - Naar individuele leerlingen en ouders
  - Naar scholen en schoolbesturen
  - Naar intermediaire organisaties (bv. koepels en het GO!)
  - Naar de overheid en inspectie
  - Naar onderzoekers en onderzoeksinstellingen

Hoe communiceren we over de resultaten?

Honour Roll 2016
The state's top-scoring schools, by sector

➤ Ranking van scholen

- Simplistische vorm van voorstelling resultaten
- Houdt geen rekening met verschillen qua leerlingen en schoolkenmerken
- Alleen in samenvatting te zien
- DIT WIL NIET! (zie ook regeerakkoord)

Welke keuzes hebben we dan wel?

Passieve openbaarheid

- Alleen verwijzing naar wetgeving en openbaarheid van bestuur
- Risico op ongecontroleerde vrijgave
- Reactie beleid

Actieve openbaarheid

- Gecontroleerde communicatie van resultaten m.h.o. op tegengaan maken van rankings
- Transparantie maximaal
- Proactief beleid

Wanneer komen de toetsen er?

TESTS GOT YOU

STRESSED?

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

BELEIDSDOMEIN
ONDERWIJS & VORMING

2021

Opstart
steunpunt

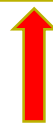

Oplevering
haalbaarheidsstudie

Start gunningsprocedure digitaal
toets- en feedbackplatform

2022

Kalibratie toets
1ste graad SO

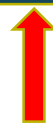

Implementatie
regelgevend kader

2023

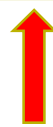

Oplevering
communicatieplan

1ste afname toets
1ste graad SO

2024

2de afname toets 1ste
graad SO + kalibratie
toets 4de leerjaar Bao

2025

3de afname toets 1ste
graad SO + 1ste afname
toets 4de leerjaar Bao

Einde
steunpunt

Verdere timing na 2025?

- Nieuw steunpunt na 31 december 2025? Of andere formule?
- Verdere uitrol toetsafnames
  - 6de leerjaar BaO
    - Schooljaar 2025-2026: kalibratie
    - Schooljaar 2026-2027: 1ste hoofdafname
  - Einde 3de graad SO
    - Schooljaar 2025-2026: kalibratie
    - Schooljaar 2026-2027: 1ste hoofdafname
  - Eerste leerwinstmeting
    - Schooljaar 2026-2027: 4de leerjaar BaO naar 6de leerjaar BaO
    - Schooljaar 2026-2027: einde 1ste graad SO naar einde 3de graad SO
      - *Mits uiteraard normale schoolloopbaan*
  - *Andere vakken of leergebieden?*

ZIJN ER NOG VRAGEN?

JA...WANNEER MAG
HET LICHT UIT?

Dank!

Verdere vragen:

Jeroen Backs – afdelingshoofd Strategische
Beleidsondersteuning – jeroen.backs@ond.vlaanderen.be

Miekatrien Sterck – projectleider gecentraliseerde toetsen
– afdeling SBO – miekatrien.sterck@ond.vlaanderen.be